

SLOVENEK.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejemán veljá: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
V administraciji prejemán veljá: Za celo leto 13 gl., za pol leta 6 gl. 50 kr., za četrt leta 3 gl. 30 kr., za en mesec 1 gl. 10 kr. V Ljubljani na dom pošiljan veljá 1 gl. 20 kr. več na leto. — Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2.

Naznanila (inserati) se sprejemajo in veljá tristočna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat: 12 kr., če se tiska dvakrat: 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniški ulici h. št. 2.

Izhaja vsak dan, izvzema nedelje in praznike, ob 1/6. uri popoldne.

Štev. 299.

V Ljubljani, v torek 30. decembra 1884.

Letnik XII.

Vabilo na naročbo.

„SLOVENEK“

edini slovenski konservativni dnevnik,

nastopi s 1. januarjem 1885 XIII. leta svojega izhajanja. Ker je mnogim č. g. naročnikom sedaj naročnina pri kraji, prosimo jih uljudno, naj jo izvolijo o pravem času ponoviti, da se jim bo zamogel list tudi znanprej redno pošiljati. Ob enem naj pa, kakor do sedaj, tako tudi na dalje blagovoljno po ustrajnem razširjanju list podpirajo.

„Slovenec“ velja za Ljubljano ne da bi se na dom pošiljal:

Za celo leto	13 gl. — kr.
„ pol leta	6 „ 50 „
„ četrt leta	3 „ 30 „
„ jeden mesec	1 „ 10 „

Za pošiljanje na dom se računi 10 kr. več na mesec.

Po pošti prejemán velja:

Za celo leto predplačan	15 gl. — kr.
„ pol leta	8 „ — „
„ četrt leta	4 „ — „
„ jeden mesec	1 „ 40 „

Opravništvo „Slovenca“.

Civilizacija.

Že je bilo v „Slovenca“ večkrat omenjeno, da je Bismark sklical zastopnike Avstrije, Francije, Španije, Portugalske, Italije, Rusije, Anglije, Holandije, Belgije in združenih držav v severni Ameriki na posebno konferenco v Berlinu. Namen te konference je prav za prav le ta, da se velesile posvetujejo, kako bi bilo moči posameznim državam v raznih pokrajinah prostorne Afrike, zlasti po zahodnem delu razširiti trgovino. Če tudi se trdi, da hočejo velevlasti določiti in postaviti pogoje, pod katerimi se bodo smele v bodoče naselbine v onih krajih napravljati, vendar je to le trgovini na prid; kajti čemu skrbi ta ali ona država za nove naselbine, nego da pridobi in odpre svoji trgovini novih virov? Ker je pa namen trgovine le ta, da si človek kaj prisluži, da obogati, sme se trditi: namen

omenjene konference je slednjič jedino le, da Evropske države si več pridobé in si opomorejo na stroške Afrike. Se vé, da velesile tega ne bodo priznale.

Kakor sebičen sam na sebi je tudi človek, vendar le noče za takega veljati in se pokazati svetu v vsi svoji nagoti. Ne bilo bi lepo, da se očitno kaže sebičnega. Zato le prerad skriva svoj pravi namen, ter ga ogrne z lepim plaščem, zagovarjaje svoje namene z lepo donečimi besedami, češ, kako blago in plemenito delo za vse človeštvo namerava. Zato res tudi čuje se po časopisih govoriti o civilizaciji, ki bode s tem prišla v Afriko ter se ondi širila.

Kaj pa je prav za prav civilizacija ali po naše olike? Ni je menda besede, ki bi bila pogosteje na jeziku, ki bi se bolj napačno in zlobno rabila, nego je ta; da, smelo smemo trditi, da se nič ne ume bolj krivo, nego sedanjedobna olike. Oglejmo si jo iz vsakdanjih zgledov! Tako zvani liberalci nove dóbe, kateremu so božje in cerkvene zapovedi deseta briga, povsod širokoustno vse presoja, bodisi že prilično ali ne. Liberalci, ki je zdavno že zgubil vso vero, češ, da je le za stare ženice in za neolikanke, ki je vdan raznim strastim in pregreham, veljá v sedanji dóbi za olikanega. Mlad gizdalin, s smodko v ustih, s palico in rokovicami v roki; mlada gospica, ki se hoče vsaki dan kazati rado vednim očem v drugačni obleki, ki ne zná, kako bi se sukala in obračala prevzetniše, vsi te baže ljudje se smatrajo olikanim. Oholo se ozirajo na mimo gredočega rokodelca ali kmeta, ki koraka v obleki, ki je od dela umazana, kot na neolikanca. Zaničljivo pogleduje po strani kristjana, ki pozná svojo dolžnost ter moli tudi očitno o svojem, času gré k božji službi, se posti itd.

Vsi ti so dandanašnjemu svetu neolikanca, bédaki in kaj vém kaj še. Mar li ni tako? Žalibog, da! Je pa tudi res, da je na liberalni strani olike, na strani pravih kristjanov pa neolika? Poglejmo in sodimo: „Po njih sadu jih bote spoznali“. Toraj sad je merilo olike, ne pa jezično zatrdovanje: Mi

smo olikanci, drugi so surovi. Poglejmo toraj sad in potem vsak naj sodi sam, če je vredna olike liberalcev piškavega oreha ali počenega groša! Poglejmo njih dela: zasramovanje vernih resnic in cerkvenih obredov; presojevanje in zaničevanje svetne in duhovske gosposke; življenje povsem razkošno in pohujljivo; ravnanje krivično in goljufno, konec vsemu temu pa konopec, revolver ali globočina vode. Vsi ti, ki so pred nekimi dnevi ali pred 11. leti banke okrali ter učinili neizrekljivo gorjé celim mestom in deželam, vsi so bili liberalci, toraj olikanci, kaj ne? Poglejmo v nasproten tabor:

Ubogi dninar, rokodelci ali kmeti, ki se trudi v potu svojega obraza od ranega jutra do pozne noči, ki opravlja najtežavnejša dela, da preživi sebe in svojo družino pošteno, da plača visoke davke; ki je iz sreca vdan svetni in duhovski gosposki ter jo spoštuje in uboga; ki je štedljiv in trezen ter zadovoljen s tem kar ima, ki se ne ozira poln srda in zavirljivosti na one, ki so imoviteji nego on in nikomur ne škoduje z besedo. „Človek, ki vestno dá Bogu, kar je božjega, cesarju pa, kar je cesarjevega“, nima nikake civilizacije in olike? Istinito! ti so dosegli stopnjo prave civilizacije, če tudi ne novodobne, a uni so otroci hudobe in toraj tudi taka dela doprinašajo.

Brez vere je ni bilo, je ni in je ne bode prave olike, prave civilizacije. Zgodovina pretekle in sedanje dóbe trezno mislečim to jasno svedoči. Mar se more imenovati prava olike, kateri so se klanjali svobodnjaki francoske prekucije koncem preteklega stoletja, katero obožujejo sedanji liberalci? Je-li prava olike onih, ki so vdani načelom, iz katerih zajemajo liberalci, socialisti in nihilisti svoje nazore? Je bila li civilizacija, olike pri neznabogih, rimskih, grških in drugih, ki so doprinašali vnebovpijoče krivice, krvosramnosti, ki so kovali ubogo človeštvo v sužnost, ki so molohu žrtvovali svoje otroke itd.? Vse to svedoči, da je človek brez vere hujši od neumne živine.

Če hoče toraj sedanjedobna Evropa civilizirati nesrečno Afriko v pravem pomenu besede, treba se

LISTEK.

„Dvanajsterim večerom“ dodatek.

(Dalje.)

Nadzemeljsko lepoto v svojih vzorih slikajoč ne sme sicer zemlje zapustiti, ker tako bi njegov govor ljudem ne bil umeven. Ne, ampak na zemlji mora začeti, v njenih oblikah z nje se počasi povzdigovati v višave, da ljudje za njim v visočine idočim zró, dokler jim z visočine ne pokaže poveljanih obrazov svojih vzorov. In ravno v tem obstoji spretnost pesnikova, da človeka ob vzgledih, ktere deloma zemeljsko-resnično, deloma vzorno slika, iz zemeljske nizkosti povzdigne v višave više popolnosti, kateri se zamore vsakdo vsaj bližati, da le hoče. Kazati nam more v svojih vzorih boj med resnico in lažjo, med krepostjo in grehom, a vse to tako, da čitatelje spodbudi in navduši za ta boj in krepostno življenje. Da pa pesnik, kakor vsak drug umetnik, zamore navduševati za vse to, mora priznati bistven razloček med resnico in lažjo, med dobrim in slabim, mora priznati konečno zmago resnice in dobrega nad lažjo in slabim; ako tega

ne prizná absolutno, ni mogoče, da bo koga spodbudil ali navdušil za pravo in krepost. K temu pa je neobhodno potrebno, da veruje v osebnega Boga, brez kterega so pojmi o resnici in kreposti, o pravem in slabem in vsem drugem, na čemur sloni nraštveni red, prazne besede brez vsakega pomena, gole sanje. Priznati mora pa tudi Božjo previdnost, ki očetovsko čuje nad vsakim človekom, Boga svetega in pravičnega početnika nraštvenega reda, ki boritelje za krepost ali v tem ali v prihodnjem življenju privede h konečni zmagi, ki ne pripusti, da bi se resnica z nogami teptala, da bi se nedolžnost in pravica na veke zaničevala, ki gotovo enkrat pripomore junaškim boriteljem, ki so se žrtvovali za njegovo sveto v srce človeško vpisano postavo, k vstajenju in večnemu življenju. A prav tako mora umetnik, ako hoče povzdigniti in blažiti, priznati tudi človeku prosto voljo, v ktere oblast je postavil Stvarnik srečo ali nesrečo, življenje ali smrt, kar si kdo izvoli; človek si mora biti v svesti te svoje prostosti, a ne sme ga pesnik ali romanopisec ponižati v igračo krute osode, ali v žrtev slepe strasti, kateri ustavlja se ni v človeški moči. Kdor teh temeljnih resnic nraštvenega življenja ne prizná, s svojimi spisi nikogar ne more blažiti, še manj pa navdušiti za vzorno

krepost ali vtrditi voljo v dobrem; tak zamore duha le potlačiti; tak naj pisateljvanje pusti, da ne bode človeštvo preklinjalo mu spomina (sedaj ali v večnosti.)

Slednjič pa bi naši pisatelji ne smeli prezirati še ene prevažne resnice, od ktere je odvisna časna in večna sreča naroda, kateremu pišejo. Ta narod je narod slovenski. In narod slovenski je čisto katoliški narod; že tisoč let spoznava vero prineseno mu po svetih apostolskih blagovestnikih. Za to vero je narod slovenski veliko, veliko pretrpel, prelil dosti krvi, in ne najdemo lahko naroda, ko bi bil za vero in dom toliko žrtvoval, kakor je narod nam mili slovenski. In vedno bi morali v svesti si biti, da zemlja, katero imenujemo svojo, krije tisoče in tisoče mučnikov svete katoliške vere, in da ni ga kraja, ni kota v naši domovini, ki bi nepoškropljen bil od svete krvi naših pradedov, ki so kakor skala trdni stali v turških vojskah za tisto svetinjo, katero imenujemo vero. Zakaj? Ker so prepričani bili, da ta vera ni prazna, ampak da pripelje v večno življenje, in ako je častno in sladko bojevaje pasti za domovino, častnejše in slajše je še umreti za vero. To vero si je narod slovenski skrbno obvaroval tudi v šestnajstem stoletju, ko mu jo je hotelo vničiti spri-

jej je obrniti drugam — ne v Berlinu, ampak v Vatikanu! Od ondot prihaja divjim narodom prava civilizacija ali olika. Se vé da se to naši olikani dóbi smešno zdi, a vendar je tako. Zgodovina omikane Evrope nam to oévidno, da, občutljivo kaže! Le ozreti se je treba na omenjene éine omikanih brezvercev, in — spoznajo se po sadu.

Če hoče toraj Evropa oblažiti nesrečno Afriko s pravo oliko, treba se jej je obrniti v Rim. Res se je že čul opomin od ondot. Sami sv. oče Leon XIII. so o tej zadevi povzdignili svoj glas. Kako čudno? V Berlinu se posvetujejo velevlasti o načinu, kako bi se dala razširiti trgovina evropskih držav po pustih prostorih v Afriki. Po časopisih in povsod se ravpravlja ta zadeva. V istem času pa tudi naš sv. oče povzdiguje svoj glas za Afriko, ali kako vse drugače doni ta glas! Ne iščejo zemeljskih zakladov in imetja dežel, marveč hočejo poslati nesrečnim zamorkim narodom najdražji zaklad — krščanstvo in ž njim pravo civilizacijo.

Povod temu je pa ta-le: V Angri-Pekveni so dobili protestantski misijonarji od lastnika te pokrajine, trgovca Luderitza iz Bremena, privoljenje, samo za protestantske misijone, katoliškim misijonarjem pa se je prepovedala naselitev. — Zarad tega so, tako se poroča katoliškim nemškim časopisom iz Rima, naročili papež svojemu nunciju na Dunaji, naj pozvé od vlade, mar li hoče po svojem zastopniku delati na to, da se zagotovi prosta naselitev vsem misijonarjem? Tudi so baje sv. oče pisali o tej zadevi lastnoročno pismo našemu cesarju, ki je odgovoril, da hoče podpirati blago željo papežev. Skoraj gotovo je tedaj, da bode obravnavala konferenca tudi to vprašanje.

O, nesrečna Afrika, zdaj še le se smeš veseliti evropske civilizacije, sedaj še le je zasvetila prava luč! Še le takrat, ko pridejo katoliški misijonarji v tvoje pokrajine, ko vzrastejo na tvojih tleh veliki svetniki, ko so tvoja divja ljudstva sprejela krščansko vero: takrat še le bodeš na jednaki stopinji civilizacije, kakor so vse krščanske dežele, naj so že prebivalci črne ali pa bele polti!

Trgovina zamore pač pospeševati civilizacijo; civilizirati pa trgovci in kupci ne morejo. Nesrečni murini se zamorejo, občevaje ž njimi, priučiti marsiktere čednosti, pa tudi pregrehe in razvade, in to je vse. Naj pride še toliko trgovcev in kupcev v Afriko, če so pa sami brezverci, ali če bi pogrešali pa tam to, kar jih je same olikalo, vero, to je njenih oznanovalec, pogreznili bi se popred sami na stopinjo teh divjakov in se poprijeli njih navad in običajev, nego bi jih olikali. Tako je bilo v Ameriki, tako bode v Afriki in tako bode vse éase in povsod.

Pravo oliko zamorejo razširjati le misijonarji z oznanovanjem Kristusove vere. Zasedenje kake dežele, trgovina in nje promet zamorejo le odpreti katoliškim misijonarjem dežele divjakov, ki potem divja ljudstva likajo. Rimljani so po naših krajih delali ceste, po katerih so prišli sv. Marka, ss. Mohor in Fortunat, ss. brata Ciril in Metod in dr. v naše pokrajine in prinesli našim pradedom luč sv. vere in ž njo pravo civilizacijo. Tako so se civilizirala ljudstva v celi Evropi, in drugače se tudi v Afriki ne morejo civilizirati divji narodi. —f—

Politični pregled.

V Ljubljani, 30. decembra.

Notranje dežele.

Schönerer je imel, kakor smo ob priložnosti že omenili, tudi med Graškimi velikošolci silno veliko prijateljev, ki so njegove nazore zastopali in razširjali, ter si posebno po svoji fantovski surovosti že precej slave ali kali pridobili. Z dušo in telesom bilo mu je pa vdano vdano velikošolsko bralno društvo, katero je tudi že nekoliko znano našim čitateljem po svojih velikomemških ali pruskih nazorih, katere brez sramote povsod javno kažejo. Toda vsaka reč le nekaj časa trpi, in tako je tudi to nemško bralno društvo Graških velikošolcev tako dolgo svoje burke vganjalo, da so se vladi zdele že preneumne oziroma preveč veleizdajne ter je društvo razpustila. Prav tako! V kali se mora zatreti strupen nasad, pozneje je dostikrat prepoznano. Sicer bo pa vlada še mnogo opraviti imela, preden se ji posreči potrebiti prusaški duh, kolikor se ga je na Dunajski in Graški univerzi zatrosilo.

Znamenite so opazke, ki jih razni listi delajo o *okradenih bankah*, na katerih so posebno poslednji dnevi tekočega meseca bogati. Večinoma listi krivdo zvrčajo na malomarne dotične upravne zbere in odbornike. In res, ako si takega odbornika od prave strani dobro ogledamo, videli bomo, da ga ni kmalo pod solncem srečnejega človeka, kakor je ravno tak upravni odbornik, ki se od dividende (razdela dobička) redi brez dela; če je namreč dotični ravnatelj banke zadosti vesten in ne pokrade toliko, da bi za dividendo nič več ne ostalo. Ako banka dobro dela, upravni svet nima drugega posla, kakor mošnjček odpreti in odkazane mu denarce, ki so jih akcijonarji skupaj zložili, spraviti. Če pa banki spodleti, zopet le delničarji pridejo ob svoje premoženje; če jo ravnatelj okrade, je le delničar okraden, upravni svet se za vse to še ne zmeni ne in ga prav nič ne boli, naj se pri banki 100 milijonov ali pa 100 goldinarjev izneveri. In ako je pri vsem tem še kak žalosten konec, da ravnatelja zapró, ako se ni že poprej vstrelil ali pa pobegnil, je zopet le ravnatelj, ki ga kaj tacega doleti; nikdar se pa ni še slišalo, da bi se bil kak upravni svetnik vstrelil ali pa, da bi ga bili zaprli. Naj pa kdo reče, da to niso najsrečnejši ljudje! Če je kaj, je prav, spravi že, za škodo pa, ki se po njegovi malomarnosti zgodi pri banki, ni prav nič odgovoren. Vse kar se mu zamore zgoditi je to, da mu delničarji svoje nezaupanje izrekó. In kdo je vsemu temu kriv? Nihče drug, kakor postava sama, ki upravnemu odboru pri bankah vso oblast dovoljuje, odgovornosti pa nobene. Naj bi ga postava privila, da bi moral iz lastnega premoženja delničarje odškodovati, za kolikor bi jih vsled slabe kontrole kak ravnatelj okradel, takoj bi se bolj brigali za točno nadzorovanje pri izročeni jim denarnih zavodih.

Štedilna komistija je sklenila, da se bodo opustile službe ravnateljev in ravnateljskih adjunktov pri pomožnih uradih namestniških oziroma deželnovladnih in finančnih, ker se je menda dokazalo, da so te službe nekako odveč in se dajo lahko z drugimi uradniki nadomestiti. Tako se poroča iz Dunaja „Tagespošti“. Če bo res, je že tudi nekaj.

Delavsko društvo v Linci na Gorenjem Avstrijskem bo vlada razpustila, ker ga ima na sumu, da se je z anarhisti vdeleževalo njihovih hudodelskih poskusov. Pred Božičem prišla je policija zopet dva anarhista, ter jih dejala pod ključ. Tožena sta, da sta razširjala prepovedane tiskovine.

Gledé političnih razmer med *Čehi* in *Madjari* javijo se še vedno posamični glasovi in nazori po

českich in po ogerskih listih. Iz prvih tukaj pravo struno zadeti, bilo bi jako težavno, kajti vsaka stranka na českem svojo pesem poje. Sploh se je pa v tem oziru naš list že do dobrega izrazil in svoje mnenje izvirajoče iz slovske politike razodel. Čujmo še, kaj pravi k temu madjarski „Egyetértés“. „Komu naj bi verjeli, Staro- ali Mladočehom? Kakošen pa je prav za prav razloček med Staro- in Mladočehi? Kaj hočejo? Staročehi hočejo s pomočjo Madjarov iz Avstrije napraviti slovansko državo. Mladočehi pa hočejo brez Madjarov cel svet poslovaniti. Pri vsem tem je pa veliko in važno vprašanje, če bi Staročehi, kadar bi onstran Ljute gospodje postali v cesarstvu, tudi naših Slovanov, Srbov, Hrvatov in Slovakov za saboj ne potegnili, kar Mladočehi že sedaj poskušajo. Kar Čehi danes še v resnici ne storé, ker se še ne čutijo dosti močnih, bodo storili, kadar se okrepejajo. Madjarom na korist nikakor ne more biti, ako v Avstriji slovanski vpliv prevaguje, kakor tudi nam nikakor ne more biti na korist, da bi Staročehi podpirali pri njihovih naporih. Mladočehi so naši pravi in javni nasprotniki. Tako dolgo, dokler se bo tukaj šlo le za notranje razmere avstrijske, ostanemo mi nevtralni ter se ne bomo mešali v njihove zadeve. Kakor hitro bi se pa kolo presukalo in bi državne zadeve avstrijske tudi na nas vplivati jele, tedaj bo pa čas za nas, da se jim postavimo po robu. Na veliko srečo so Čehi še jako daleč od trenutka, v katerem bodo gospodje postali v Avstriji, ob enem pa naši pravi nasprotniki.“ Jasnejšega odgovora bi pač ne bil zamogel kdo dati na dr. Riegerjevo govorenje o česko-madjarski prijaznosti. Vsaka besedica s prstom kaže Čehom, kaj da naj od Madjarov pričakujejo in naj bodo še tako dobri prijatelji njihovi. Madjari tu očitno priznavajo, da ne morejo nikdar prijatelji Čehov postati, ker jim ne verujejo in se za svoje Slovane bojé.

Vnanje države.

Belogradske radikalci jeli so že zopet po stari navadi rovatiti proti Avstriji in njenim Slovanom, katere v obče „Švabe“ nazivajo. Jako vgoden povod dobili so za to v višjih železniških uradnikih, katere je srbska vlada iz inostranstva poklicala, deloma iz Nemčije, deloma iz Avstrije. Le-ti višji uradniki so dobro izšolane železniške moči, kajti skušeni so po svoji dolgoletni službi na avstrijskih železnicah. Vsled tega so se tudi z vso silo vpri proti malomarnosti, ki se je jela po srbski železnici kazati od strani mladih, neizkušenih srbskih uradnikov, ki so k večem po leto dni na kaki železnici v Avstriji ali Belgiji prakticirali in sedaj vsled tega že vse bolje vedeti hočejo, kakor pa stari, v železnični službi že osiveli uradniki, ki imajo ondi vrhovno vodstvo v rokah. Nekaj nesreče so tudi že imeli, pri kateri sicer ni tekla človeška, pač pa kri srbskih prešičev, ki so bili pri „karambolu“ zmečkani. Tako je dala deloma nezmožnost, deloma malomarnost in lahkomišljenost povod, da so le-ti višji železničarji, ki so iz Avstrije doma, vladi predlagali, da javna varnost zahteva odstranitev nekaterih nezmožnih železniških uradnikov od prometa, kar se je tudi zgodilo. Srbski radikalci vzdignili so pa na to pravi peklenški vriš. češ, kaj ima Avstrija ondi gospodariti, ter so vladi predlagali, da se imajo vsi ondi nastavljeni Avstrijci ali Svabi hipoma odpustiti iz železnične službe. Pa srbska vlada, kateri je na pravem napredku v narodnem gospodarstvu ležeče, takemu zahtevanju menda pač ne bo vstregla, kajti kralj Milan pozna svoje možiceljne.

Rusi jeli so se zanimati tudi za *Korejo*, kjer se sedaj Japonci in Kitajci koljejo. „Novoje Vremja“ rusko vlado opominja, da je čas zastavo na Koreji nekoliko višje dvigniti, kakor bi to zamogli Kitajci ali pa Angleži storiti; kajti Koreja je za rusko trgovino veliko bolj imenitna, kakor pa ktera

deno plemstvo in meščanstvo prestopajoče k luteranstvu. In zopet in zopet si jo je Slovenec otel, in zopet in zopet pokazal, da ga je volja, resna volja, katoliški cerkvi zvest ostati in le na podlagi katoliške vere razvijati svoje npravne moči. In kakor ga tisočletna zgodovina veže na katoliško cerkev in je vsa njegova preteklost z vero neločljivo zraščena, tako želi in hoče tudi svojo prihodnost njej sami izročiti. (Konec prih.)

Ali so v starih éasih tudi davke plačevali?

(Konec.)

Izmed krščanskih vladarjev je Karol Véliki vpeljal indirektné davke. Kupčevalci so morali njegovim blagajnicam plačevati izdatno carino. Ta davek je kupčijo, tedaj komaj začeto, hudo oškodoval. Sploh pa je Karol Véliki izvrstno umel svojo vojsko na stroške državljanov živiti. Tudi za svoj dvor ni sam skrbel. Koder je potoval ali kjer se je vstanovil začasno, prisilil je prebivalce, da so mu morali dvor in spremstvo z vsim potrebnim preskrbeti. To pa je bil povod in začetek mnogim kasneje redno vpe-

ljanim davkom. Na isti način so državljani morali tudi kraljeve uradnike in celo vojno rediti. Karol Véliki je toraj prvi krščanski vladar in kot ta izumitelj vsih davkov, kateri nas še zdaj žulijo. Nemška, poprej paganska ljudstva so oddajala semtertja, ne redno svojim vladarjem ali načelnikom živali in poljske pridelke v dar; ta darila pa je Karol spremenil v stalne in redne davke.

Pozabiti ne smemo v početku srednjega veka „desetine“, katero je dobivala posebno duhovščina. A tudi posvetno desetino so imeli. Desetina, kakor kaže že ime, je bila deseti del naravnih pridelkov in pa tudi deseti del obrtnih izdelkov. Že leta 585 je cerkev, opiraje se na knjige Mozesove, zahtevala desetino za-se in leta 779 je Karol Véliki to pravico potrdil. Od 5. stoletja dalje nahajamo tudi plačila za duhovske opravila ali „štolo“, to so plačila duhovščini za krste, poroke, pogrebe itd.

V početku 14. stoletja si je francoski kralj Filip Lepi izmislil neusmiljen davek. Vsi vazali ali podaniki in vsa mesta so mu morali dajati dvajset odstotkov vsih svojih dohodkov, to je, peti del vsega premoženja. Pred tem vladarjem je pa kralj Ludovik Mlajši leta 1167 pet odstotkov ali dvajseti del vsih dohodkov kot davek pobiral.

Plemiči in duhovščina so bili v srednjem veku vsih davkov prosti. Tim bolj pa so davki tlačili meščane in še huje kmetske reveže. Kot zemljiščni davek so oddajali desetino in povrh te še mnogo živali, poljskih in vrtnih pridelkov. Tudi osobni davek, davek od dedščine, premoženja in vsih ne ravno potrebnih potroškov. Da še celó od ognjišč in dimnikov so morali davek plačevati. Srednjeveški finančni ministri in njihovi pomagali niso bili nikdar v zadregi zarad novega davka. Če se je meščan ali kupec le ganil, že so ga carinarji pestili.

Kdor je šel preko reke, plačal je vodnino in mostnino; je peljala cesta po nasipih, že je molil carinar roko za nasipnino in odškodnino za pesek, s katerim je bila cesta posuta. Vsak pešec si je moral pravico, po cesti iti, v resnici kupiti. Da so od tovrne živali plačevali, je umevno; a skoro smešni so naslednji davki: od koles pri vozu, od valjarjev, od ojes, od coklje itd. Kupec, hoteč iti v mesto na somenj, je plačal: sejmnino dvakrat, prvič, da je sploh smel prodajati in potem še od vtrženega denarja; ob mitnici mitnino; na bregu reke, ako se je s čolnom prepeljal, so ga osušili za brodnino in čolnino. Najbolj nespameten davek

koli dežela v iztočni Aziji. Angleži so že vojno ladijo tjekaj poslali, Rusija se pa do sedaj še ni pobrigala in vendar so skoraj sosedje ondi, kajti Vlačovostok ni več kakor le 150 kilometrov od Koreje oddaljen. Poleg tega je pa na tisoče Korejcev, ki v ruski pokrajini Amur prebivajo. Da bi ne bilo težko Rusom na Koreji vtrditi se, dokazuje že naravno sočutje, ki ga imajo Korejci, kakor tudi večina Azijatov do Rusov. Poglavitna reč je pa luka Korejska, ki po zimi ne zamrzne in take ruska trgovina ob iztočni strani Azije neogibno potrebuje, kajti dan je vedno bližje, ko bodo Rusi in Kitajci med saboj račun imeli, da se določi, kdo bo gospodar na Koreji ali Rus ali Kitajec. Druge evropske velesile prve vrste jelo so si deliti Azijo in Afriko med seboj, Rusija pa gleda in nič ne stori. Taka malomarnost zná ji osodepolna postati v Aziji, kjer si je že tolikanj tal pridobila.

Izvirni dopisi.

Iz Krškega, 21. decembra. (Nekaj o naših starinarjih.) Zdaj, ko se vedno preiskuje, kjer je stalo nekdanje rimsko mesto Noviodunum in zdaj stoji vas Drnovo, so se našli tukaj ponarejevalci starin, ki dobé kje kako podobo, ali kako železo, ga z zemljo dobro podrgnejo, ali celo v zemljo zakopajo, potem pa zopet odkopljejo in ponujajo za rimsko reč. Pridejo nekteri v tem neučeni in se dajo tem priliznjem prodajalcem prav dobro opehariti. Nekdo se je celo tukaj izmislil, da dela sam vse vrste, lepe kamnite podobe s čudnimi rimskimi črkami, ki jih tako dobro naredi, da bi bil z eno teh podob nedavno skoraj muzej v Ljubljani opeharil. Ko so to podobo potem nazaj iz Ljubljane poslali, hitro jo je menda prodal za muzej v Celje, in neko drugo je menda prodal v Brežce. Slišal sem tudi, da daje lončarjem posode delat in potem jih s prstjo odrigne in za rimske prodaja, češ, da so iz rimskih grobov izkopane. Pač se človek čuditi mora, da se dajo nekteri, kateri se za omikane štejejo, takim lažnjivim zvižočam opehariti; sicer je pa morda dobro, da take ponarejene reči na Štajarsko pridejo, ker se od ondot ti ponarejevalci najbolj podpirajo, toraj opozorujemo vse, ki bi morebiti tje gledat prišli, da naj pazijo, da jih ne bodo ti ponarejevalci opeharili, ker preden se od teh ljudi kaj kupi, je treba reč izvedencem pokazati.

Iz Celja, 29. dec. (Nov časnik) je začel izhajati v Rakuševi Celjski tiskarni pod naslovom: „Patriotische Zeitung“. Po tem takem bomo imeli tri v Celji izhajajoče liste. Kaj hoče novi časopis? Židove bo preganjal; list je organ takozvanih antisemitov po Schönererjevem kopitu. Pravi pa, da se bo vredoval na poglavitnih načelih krščanstva. Bomo videli! — Čudna osoda je pa zadela že prvo številko tega časopisa, ki hoče izhajati dvakrat v mesecu in ki ga vredujeta gg. Haidegger in Stahl-schmidt. C. kr. državno pravdnništvo jo je zaplenilo, in sicer iz dveh vzrokov, prvič: ker se je list tiskal pod drugačnim naslovom, kakor se je to vladi poprej naznanilo; namesto „Oesterreichische Patriotische Zeitung“ je izišla „Patriotische Zeitung“. Potem je hujskal list „proti spoznovalec židovske

vere“. C. kr. okrožna sodnija je to konfiskacijo potrdila. — Kmalu bomo sprevideli, katera načela smatra „Patriotische Zeitung“ kot poglavitna krščanska.

Od kranjsko-štajarske meje, 27. decembra. (Bogoskrunstva.) Ne vem, zakaj se zakrivajo občinstvu tako dolgo ostudne stvari, s katerimi se po nekod v Lavantinski škofiji skrunijo hiše božje in se grozovito pohujšuje naše slovensko ljudstvo? Ali morda naj molčimo o teh zločinovih zategavoljo, ker so nje uganjali ljudje izmed izobraženih stanov? Ali naj se zakrivajo zaradi tega, ker so zločinci prelivali mačje solze, da so ž njimi omečili prenežna srca cerkvenih predstojnikov? Nikakor ne! Če nočejo obelodaniti teh hudobij možje, ki bi bili k temu poklicani v prvi vrsti, storim jaz to sveto dolžnost, ter vam ob enem naznanim imena prič, do katerih se smete obrniti, če se vam morda moje sporočilo zdi pretirano ali celo neresnično. Začnimo toraj!

Bilo je v letošnjem adventnem času, ko grejo pobožne nune iz Celjskega mesta k zornicam v kapucinsko cerkev. V sredi mesta se njim pridružita stopivša iz kavarne dva gospoda; eden c. kr. častnik, drugi c. kr. poštni uradnik. S kakošnimi neotesanimi pogovori sta ta dva inteligentna moža po celi dolgi poti do kapucinske cerkve nadlegovala Bogu posvečene device, si lahko sami mislite, sramožljivi bralci! Pa tudi med sv. opravilom niso sirotice miru imele. Med celo sv. mašo jih je poštni uradnik dražil s besedami, katerih pač ne morem tukaj navajati. Potrpežljivost navzočih vernikov je res prevelika, da so vse to mirno mogli gledati! In po sv. opravilu sta izobražena nune zopet spremljala proti domu z enakimi pogovori, kakor v cerkev. — Za resnico tega dogodka vam navedem sledeče popolnoma zanesljive prič, ki so mi to stvar v Celji zelo enako pripovedovale. (Sledijo imena).

Ta dogodek se je komaj zakril s plaščem prevelike prizanesljivosti, kar se je v Teharjih, fari prav blizu Celja, nekaj enakega, če ne še hujšega zgodilo. Bilo je tretjo ali četrto nedeljo v letošnjem adventu, ko so domači gospod oče molili v farni cerkvi popoldne sv. križev pot. Blizu v sredi te pobožnosti se priplazijo v cerkev trije izobraženi(?) gospodje iz fabrike v Štorah; bili so ondašnji uradniki, ne delavci. In kaj iščejo tako imenitni(?) možje med popoldansko božjo službo v cerkvi? Vsaj jih še menda skozi celo leto pri predpopoldanski božji službi videti ni. Dva sta s svojimi palicami tolkla po deklinah, njim obleko razvezovala ter napravila pravo babilonsko zmešnjavo med pobožnim ljudstvom! Tretji je pa šel na leco ter od ondot zjale prodajal po cerkvi. Pozneje so hudobneži svoje zanikarnosti nadaljevali na koru. Dotični že precej priletni duhovni pastir so vse te stvari zvedeli še le po opravljeni božji službi. Kakor sem iz zanesljivega vira slišal, so pozneje zločinci v Celji, kakor ti na Teharjih prišli k svojemu duhovnemu gospodu ter so njih prosili odpuščenja. Obadva duhovna gospoda, v Celji kakor v Teharjih, sta tudi vslišala pohlevno prošnjo teh zgrevanih grešnikov, ter nista sodniji poslala zaslužene zatožbe temveč pri prihodnji očitni

je bil nemški „Willkomm“ ali „dobro došel“. Carinar ob mitnici je zaklical bližajočemu se trgovcu to besedo in ta revež mu je bil zato takoj dolžan zopet par grošev. Razvidno je iz teh vrstic, da bi se bili še naši finančni strokovnjaki v srednjem veku lahko kaj priučili. Vsi ti davki so ljudstvo do krvi žulili in to po veliki krivici. Davek moral bi bil plačati le ptuj inozemski trgovec, ki bi bil hotel ptuje blago uvažati, ne pa domačin, kateri si je le potrebne stvari kupoval. Seveda, zato se niso brigali. Vzeli so, kjer in kar so dobili. Še v 13. stoletju niso veliko izbirali. Vse jim je bilo dobro. Ako ni bilo denarjev, so jemali vino, kože, sir, ribe, vosek in dišave, posebno radi poper. Ali sama carina še ni bila dosti; trgovec si je moral najeti spremstvo in za to moral je, je li hotel ali ne, plačati dokaj novecev.

Da bi te odrtije odpravil, je kralj Vaclav leta 1379 v posebnem pismu zaukazal, da se ne sme nikak nov davek razpisati v nemško-rimskem cesarstvu brez dovoljenja vsih knezov izbornikov. In od Karola V. dalje je bilo to med volilne pogodbe všteto. V resnici pa vse to ni nič pomagalo. Obrt in trgovina se nista mogla nikamor ganiti.

Ako dandanes pogledamo srednjeveškega kmeta, se moramo v resnici čuditi, da je ubogi revež kljub

davkom in tlaki še živeti mogel, kajti kar je pridelal, vse mu je požrl grajščak. Koliko je moral le samih kokoš oddajati. Za vsakega sina ob določenih časih po eno; pustni dan, o binkoštih, za polletni čas in za zimo, za vajdo (vogt) v priznanje, da je njegov suženj, je moral nositi kokoš v grajščino. Pri vsakem pogrebu je bil kmet ob kokoš; za vsako ognjišče, za pravico, da je smel suh les in listje napravljati, dal je kuretino. To le kuretina! Kaj pa druge stvari! O veliki noči dobil je grajščak jančka in jajca, o binkoštih sir, o sv. Mihelu olje, sv. Gola dan vino, o sv. Martinu žito, o božiču praseta, na šentjanžev dan klobase. Vsega tega ubogi kmetič ni nesel naravnost grajščaku, temveč njegovim uradnikom v kuhinjo. Tu je vse prevzela uradnikova žena in na rovašu zarezala, da ne bi bila pozabila. Tako v kuhinjo so oddajali najbolj gosi, kokoši, jančke in govejo drobovje in jajca. Gorjé kmetu, ako ni o pravem času vsega skupaj nanosil! Tepen je bil revež, zarubili so ga in ga iz hiše izpodili kot berača.

Vrh teh davkov, kateri so bili običajni v celem nemško-rimskem cesarstvu, so si nekteri manji vladarji izmišljevali, ko so ravno bili v zadregi, še nove davke in dolgo, dolgo je trpelo, da so spoznali gospodje, da je tudi kmetič človek. „B. d. U.“

božji službi oznanila, kako se ti pohujšljivec zdaj kesajo. — Za resničnost dogodka v Teharjih vam bojo zadostovale te-le Celjske prič. (Sledijo imena.)*

Dostavek: Tako daleč smo toraj že prišli! Velik del zdajšnje „inteligence“ že itak več k nika-koršni božji službi ne hodi, razun če se nje mora vdeleževati; in zdaj motijo ti „izobraženci“ (ali kali?) pobožno slovensko ljudstvo pri njegovem najsvetejšem poslu. Ta grozoviti „napredek“ nam odpira strahoviti propad, kateremu nasproti hiti naš „intelligenten“ svet. Pač ubogo, ubogo ljudstvo, ki gledaš take izgleda in moraš pozneje slišati, da se pohujšljivecem niti en las ni skrivil!

F. R.

Iz Maribora, 29. decembra. (Občni zbor „Slov. društva“.) V tem času od Božiča do novega leta navadno vsa društva obhajajo svoje občne zборе; tako je tudi naše „Slovensko društvo“ sinoči v prostorih tukajšnje slovenske čitalnice obhajalo svoj letošnji občni zbor. Vedeli smo že poprej, da v tem neugodnem zimskem času zunanji udje ne morejo lahko k zborovanju priti, in v takošnjem vremenu, kakoršno je bilo včeraj, ko je celi dan kar sipalo sneg z neba, že celo ne, pa vkljub temu so nas iznenadili udje iz Celja, iz Konjic, od sv. Ane in od sv. Petra, tako da se je skoro enkrat toliko udov nabralo, kakor smo se jih nadjali.

Po kratkem pa srčnem pozdravu g. predsednika Pavla Simona, ki je ob enem predstavil vladinega zastopnika, poročal je tajnik o delovanju „Slov. društva“ v preteklem letu. Prav je omenil g. tajnik, da si je „Slov. društvo“ po slovenskem Štajarju pridobilo že dobro ime, kterege bode si z letošnjim delovanjem ne le ohranilo, ampak pomnožilo, kajti društveno delovanje preteklega leta je zdatno vplivalo na srečni izid kmetskih volitev v deželni zbor štajarski. S podrobnejšim poročilom o mnogih volilnih shodih, o odborovih sejah, o raznih dopisih itd. je trditve jasno dokazal. Ker bodo drugo leto spet volitve v državni zbor, bode društvo, oziroma njegov odbor imel zopet obilno dela, zato je h koncu priporočal g. tajnik, naj se v odbor zopet delavni in odlični narodnjaki izvolijo.

Po tajnikovem poročilu je denarničar na kratko naznanil, koliko je v tem letu denarja sprejel in koliko izdal in da še ima nekoliko denarja varno shranjenega za bodoče potrebe.

Predno se je začela volitev novega odbora, opomnil je g. predsednik, da je nedavno društvo izgubilo enega najvnetiših odbornikov, kar je umrl dr. Anton Prus, odvetnik v Konjicah. Vsi navzoči so vstali in predsedniku pritrdili, naj mu „Slovensko društvo“ ohrani blag spomin.

Pri volitvi novega odbora so se po nasvetu dr. Radaja per acclamationen izvolili vsi dosedanji odborniki. G. predsednik se je sicer branil te butare, vendar na občno željo vseh navzočih jo je še za eno leto sprejel. Mesto rajnega dr. Antona Prusa izvolili so njegovega stričnika dr. Karola Prusa, zdravnika v Konjicah, in mesto dr. Dominkuša, ki ne more več odborništvu prevzeti, g. Franca Rapoca.

Po dokončani volitvi novega odbora, poročal je č. g. dr. Lavoslav Gregorec v daljšem govoru o političnem položaji Slovencev sploh, in zlasti Štajarskih Slovencev s posebnim ozirom na dōbo od l. 1879, kar zboruje sedanji državni zbor. V precej osoljenem govoru je razlagal g. govornik, a) kaj smo si leta 1879 od državnega zbora obetali; b) kaj smo od njega dobili, in c) kaj nam je zdaj storiti? Jedro občne pohvaljenega govora je bilo: Mnogo smo upali in si obetali, malo ali skoro nič nismo dobili, vendar zato ne obupajmo, kajti v borbi za svoje pravice smo se jako okrepili, in to je mnogo vredno.

Želje, ki jih imamo Štajarski Slovenci zdaj, so se potem v podobi resolucije soglasno potrdile ter se odboru naročilo, da potrebno ukrene in te želje na dotičnih mestih naznani.

Ko so še potem nekteri udje posebne želje in nasvete naznanili, ki so se na znanje vzeli, sklenil je g. predsednik občni zbor s trikratnim „živio!“ svitlemu cesarju.

* Tudi v Ljubljani smo nekaj enakega imeli. V mestni cerkvi sv. Jakoba motilo je službo božjo pri polnočnici nekaj poročnikov z glasnim govorjenjem in zasmehljivim odgovarjanjem mašniku, ki je sv. mašo pel. Posvarjeni po nekem redarju, da naj se pošteno zadržé, so še hujši vdelovali, da jih on nima svariti itd. Kakor slišimo, se je neki reč gosposki naznanila. Če je vse to resnica (čuli smo vsaj od zanesljivih mož, ki so se sami za pričé pontujali), obžalujemo tako zadržanje toliko bolj, ker zadeva c. kr. vojno, ki je vsega spoštovanja vredna ter mora pred ljudstvom tudi neomadežana stati, če hoče potrebno spoštovanje vživati in po potrebi na taisto vplivati. Vredn.

